

Särkyvien toiveiden baarissa soi Cheryl Blues

José Muñoz ja Carlos Sampayo näkivät toisensa ensi kerran Buenos Airesin lentokentällä maaliskuussa 1971. Miehet sopivat tapaamisesta seuraavalla viikolla, mutta kesti kolme vuotta ennen kuin he jälleen kohtasivat toisensa.

MOLEMPIEN oli lähdeävä Argentiinasta vuonna 1972 poliittisen tilanteen vuoksi. Sampayo muutti Espanjaan, Muñoz Englantiin.

Lontoossa Muñoz tutustui **Raymond Chandlerin** tuotantoon. Hän oli töissä **Solano Lopezin** studiolla, mutta sai parin vuoden kuluessa toisten hahmojen työstämisestä tarpeekseen ja päätti noudattaa entisen opettajansa **Hugo Prattin** neuvoa: "tee jotain omaa".

Kirjallisuuslehteä aiemmin toimittanut Sampayo päätyi mainostoimistoon, kyllästyi pian työhönsä, matkusteli Afrikassa, mutta palasi Espanjaan. **Oscar Zarate**, jonka Argentiinasta lähdön vuoksi molemmat olivat lentokentällä vuonna 1971, johdatti Sampayon ja Muñozin jälleen yhteen.

Muñozin ja Sampayon saumattoman hedelmällisenä jatkuva yhteistyö alkoi tuolloin, toukokuussa 1974.

– Olimme molemmat samassa tilanteessa: lahjakkaita, mutta meillä ei ollut kanavia julkaista omia töitämme, Muñoz on sanonut. Muñoz sai kirjallisen Sampayon innostumaan sarjakuvien tekemisestä.

Sankareita Muñoz ja Sampayo eivät halunneet kuvata. Syntyvälle sarjalle luotiin tausta: sen piti tapahtua suurkaupungissa, suodattaa Muñozin ja Sampayon omia kokemuksia, kuvata tavallisten ihmisten elämää. Siirtolaisuus, vieraantuminen, syrjäytettyjen epätoivo ja kohtalot nousivat Muñozin ja Sampayon omasta elämästä. Hallitsevammaksi ne tulevat vasta *Joen baarissa*: yksityisetsivä *Alack Sinnerin* varhaisissa tutkimuksissa ne ovat vielä sivuosissa.

Kyyninen salapoliisi

Yksityisetsivän valinta sarjan päähenkilöksi oli jokseenkin luonteva, joskin helppo ratkaisu. Missä muussa miljöössä pystytään paremmin sekoittamaan eri ihmiskohtalot keskenään – katsokaa vaikka tv-sarjateollisuutta.

Alack Sinner poikkeaa tusinadekkareista. Hän ei ole ristiriidaton, vaan kovien kokemusten kautta marlowemaisen kyynisen oikeudentajun muodostanut särmiäs ex-kyttä. Hän tuijottaa lasiin ja herkistyy kuunnellessaan **Charlie Bird Parkerin** *Cheryl Bluesia*; toteaa tapahtuneen, mutta ei voi eikä pyri asioiden kulkuaan vaikuttamaan.

Sinner on suvereenisti newyorkilainen, vaikka Muñoz ja Sampayo eivät kumpikaan olleet käyneet Yhdysvalloissa ennen sarjan syntyä. Amerikkalaislukijoita se ei ole haitannut, eikä tekijöitä itseäänkään:

Sampayon mukaan New York on suuren kaupungin metafora: länsimaisen imperiumin pääkaupunki, paikka jossa kaikki tapahtuu. Espanja, Italia, Belgia ja koko Eurooppa ovat sen provinssieja. Harva on ollut New Yorkissa, mutta kukapa ei pystyisi keskustelemaan kaupungista. Vähäpätöistä ei sarjan kannalta myöskään ole se, että New York on kansallisuuksien sulatusuuni.

Alack Sinnerin kytkentä *Joen baariin* on myös luontevan itsestäänselvä: baari on

Sinnerin kantakapakka. Nimenomaisesti *Joen* baarilla sinänsä ei ole sen suurempaa merkitystä, siitä on vain sattunut tulemaan *Sinnerin* kantapaikka – yhtä hyvin sama kohtalo voisi olla jollain muulla lähistön kapakoista.

Entinen poliisi

Yhdessä myöhemmistä tarinoista (*Sinner #1*) *Sinner* purkaa – tarpeeksi juotuaan – itsensä, kertoo vihdoin tarinansa, kenellepä muulle kuin *Joelle*.

Lähtö poliisista johtui jyrkistä etikan ja käytännön ristiriidoista, jotka *Sinner* ensin huomasi poliisikunnassa, mutta jotka lopulta olivat myös hänessä itsessään. *Joe* saa kuulla seuraavan tarinan:

Kaksi poliisia murhataan ja sitä seuraa puhdistusretki; poliisi vastaa murhiin murhilla. *Sinner* ei hyväksy oikeuden ottamista omiin käsiin, mutta muutamia päiviä myöhemmin hänen sisarensa raikataan, poliisit saavat raikkaajat käsiinsä ja tappavat heidät. *Sinnerin* mielestä kosto olisi ollut hänen oikeutensa.

Sinner painii ristiriidoissaan, eroaa poliisista ja kertoo jälkepäin *Joelle*, ettei pystynyt aikoihin katsomaan itseään peiliin.

Koditon siirtolainen

Sinnerillä ei b-luokan "maksu etukäteen" -salapoliisina tietenkään mene hyvin, eivätkä työtarkokset ole unelmien mukaisia. Hän varjostaa uskottomia aviomiehiä ja sotkeutuu kiistajuttuihin. Hän joutuu tämän tästä kosketuksiin ja vaikeuksiin virkavallan – entisen esimiehensä, todellisen peruskäyttä **Demetrius Demetriuksen** kanssa. *Sinnerillä* on toki myös avulias ystävä poliisissa, entinen työtoveri **Nick Martinez**.

Muñoz ja Sampayo lähtivät molemmat Argentiinasta henkilökohtaisten syiden takia, mutta nykyisessä poliittisessä tilanteessa kumpikaan ei enää suunnittele palaavansa. Muñoz myöntää, että vieraantumisen tunne syntyy kodittomuudesta.

– *Menneisyytesi* takia olet aina vieras, koska et ole kokenut menneisyyttäsi maassa, jossa elät, nyt Italiassa asuva Muñoz sanoo.

Irrallisuus on tehnyt Muñozin kuvaamasta *Sinneristä* maailmansirtolaisen, ulkopuolisen joka kokee itsensä juurettomaksi kaikkialla. Juuri ulkokohtaaisuudesta, riiston kuvaamisesta riistetyn näkökulmasta syntyy *Sinneriin* ja *Joen* baariin sisältö, joka monesta nykysarjakuvasta puuttuu.

Sinner Joen baarissa © Muñoz ja Sampayo

Sinner kohtaa Pepen © Muñoz ja Sampayo

Kuka on vastuussa

Baarin vaihtuvilla asiakkailla on jokaisella oma tarinansa, jonka kanssa Sinnerillä tuskin on tekemistä. Sinner tosin esiintyy ohimennen sivustakatsojana joissakin tarinoissa, niinkuin **Hitchcock** elokuvissaan.

Baarin asiakkaat ovat huonompiosaisia, joiden suurin toive on selviytymisen perustarpeen tyydyttäminen. Heillä ei ole elämässään edes sitä mitä Sinnerillä. Joe liittyy kohtaloihin milloin tiiviimmin, milloin löyhemmin. Yhteistä baarin asiakkaalle on taipumus joutua vaikeuksiin joko virkavallan tai/sekä itsensä kanssa.

Joen baarin lukija joutuu jatkuvasti peilamaan omaa oikeudenmukaisuuskäsittään ja tarkistamaan asenteitaan. Pulaan joutuneiden henkilökohtainen ahinko näyttätty todellistakin synkempänä. Baarissa siivoava, laittomasti maahan tullut arkkitehtiemi-grantti **Pepe** kuolee lopulta omiin kiinnijäämisen pelkoihinsa. Yhdysvaltainkaan ulkomaalaispolitiikka ei anna oleskelulupaa ilman työlupaa, jota taas ei saa ilman oleskelulupaa.

Näin selittää Pepe, mutta Muñoz ja Sampayo viestivät, että ratkaisu ei ole näin aukoton. Kuka lopulta on kaiken, "järjestelmän" takana.

Syvä uni ja runoja

Vuonna 1942 syntynyt Muñoz pitää esikuvinaan opettajiensa Hugo Pratin ja **Alberto Breccian** ohella **Justin Greeniä**, **Will Eisneriä**, **Robert Crumbia**, **Vincent van Goghia** ja **Raymond Chandleria**. *Fillmoren tapauksen* (Sinner #3), joka on aikajärjestyksessä toinen tarina, avausruudussa Sinnerin yöpöydällä lojuu Muñozin tribuutti **Chandlerille: Syvä uni**.

Muñozia vuoden nuorempi Sampayo, jonka kirjallisuusharrastus jatkuu sarjakuvakäsikirjoittamisen lisäksi runoina, mainitsee mm. **Pierre Christinin**, **Tardin**, **Didier Comésin**, **Art Spiegelmanin** ja **Windsor McKayn**. Eniten Sampayo sanoo kuitenkin vaikuttuneensa aikalaisistaan kirjailijoista ja filmeistä sekä Argentiinan naturalismista, 1800-luvun ranskalaisista ja venäläisistä klassikoista ja erityisesti **William Faulknerista** ja **Dalton Trumbosta**.

Muñoz ja Sampayo palkittiin Luccassa (1982), Barcelonassa (1984) ja Angoulémessa vuoden parhaasta albumista *Flic ou Prive* (Kyttyä vai yksityisetsivä) 1983. Ranskassa Sinneriä on kustantanut *Casterman* neljän albumin verran: uusin, *Nicaragua* ilmestyi keväällä. *Casterman* on julkaissut kaksi Joen baari -kokoelmaa ja *Futuropolis* niin ikään kaksi *Sudor Sudaca* -albumia, Muñozin ja Sampayon kolmatta, Latinalaiseen Amerikkaan sijoittuvaa sarjaa.

Nicaragua ilmestyy piakkoin USAssa, jossa *Fantagraphics* julkaisee myös tarinat kronologisessa järjestyksessä esittävää Sinner-lehteä. Yksi Sinner-tarina on julkaistu myös *Prime Cuts* -lehden nelosnumerossa. Joen baaria on nähty *Raw* -lehdissä sekä *Catalanin* kustantamana albumina.

Suomessa on ilmestynyt yksi Joen baari-tarina: *Tuo miellyttävä herra Willcox* Tapiirissa 1/86. Silloin toimitus rohkeni epäillä, ettei lukija pääse sarjaan sisälle. Seuravassa numerossa sarja sai eniten positiivista palautetta, mutta siitä huolimatta julkaisemista ei ole jatkettu. Mikäli Oulun sarjakuvaseuran suunnitelmat toteutuvat, Alack Sin-

neriä on luvassa suomeksi ensi vuoden puolella.

Miltä ihminen näyttää

Graafisesti Muñozin ekspressionistinen mustavalkoisuus on omaa luokkaansa. Tyyli on kolmessatoista vuodessa kehittynyt valtavasti harppauksen. Ensimmäinen Sinner-tarina *Websterin tapaus* (Sinner #2) on kaukana nyky-Muñozista, staattisuudessaan ja myös tarinaltaan se muistuttaa perinteistä tusinasarjakuvaa.

Sinner on ulkomuodoltaan siloitellumpi eikä mustan ja valkean kontrastien hyväksikäyttö ole kehittynyt myöhempien aikoje loistoon. Kuvien voimaan ei vielä luoteta, teksti täyttää mielikuvitukselle varatut aukot. Joen baarista tultuja rajuja leikkauksia ei voi edes aavistaa. Muñoz kuvaa itse kehitystään:

– Alussa piirsin ulkoista maailmaa, sitä mikä oli välittömästi nähtävissä. Sitten minun halusi ilmaista piirroksilla myös henkilöiden sisäistä todellisuutta: pelkoja, toiveita,

haluja. Silloin kuvasta tulee sen synteesi miltä ihminen näyttää ja mitä hän todella on – yksilö kokonaisuutena.

Nyt harvassa sarjakuvassa pystytään samaan kuvan ja sanan dialogiin, synteesiin, sarjakuvavaikeisuuteen (mitä sanaa ikinä halutaankin käyttää) kuin Joen baarissa tai myöhemmissä Alack Sinnerissä. Kun Pratt saat- taa juoksuuttaa *Corto Maltessa* sivukaupalla eteenpäin väliin tekstin, väliin kuvan voimalla, Muñozin työssä sarjakuva toimii voimaakkaana joka aukeamalla, sivulla, ruudussa.

Muñozin ja Sampayon lisäansio on, että he liikkuvat nykyhetkessä: eivät 1910-luvulla tai tulevissa vuosituhausissa. Tästä päivästä kertovasta sarjakuvasta lukijan on vaikea vieraantua.

Petri Kemppinen